

УДК 330.332:504:631.11

*І. В. Безп'ята,**к. е. н., доцент кафедри економіки сільського господарства,**Миколаївський державний аграрний університет*

ІНВЕСТИВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті розглядаються теоретичні основи природоохоронної діяльності сільськогосподарських підприємств, а також проблеми її інвестування на сучасному етапі.

In the article the theoretical bases of environmental activities of agricultural enterprises, and the failure of investment today.

Ключові слова: природоохоронна діяльність сільськогосподарського підприємства, інвестиції, екологічна інвестиційна політика.

ВСТУП

Сучасний розвиток галузей сільського господарства та його негативний вплив на природу в багатьох випадках стає більш серйозним, ніж вплив інших галузей народного господарства. Традиційно вважалося, що основними порушниками природної рівноваги є промисловість і транспорт, а можливий шкідливий вплив сільського господарства на навколишнє середовище недооцінювався. Проте зараз, за оцінками науковців, сільське господарство за рівнем забруднення знаходиться серед перших. Саме з розвитком сільського господарства пов'язані зростання дефіцитності водних ресурсів на великих територіях країни, зменшення видового різноманіття рослинного і тваринного світу, засолення, заболочування і виснаження ґрунтів, накопичення у ґрунті і воді низки особливо стійких і небезпечних забруднювачів природного середовища. Тому у сфері суспільного виробництва серйозним джерелом забруднення навколишнього середовища, поряд з промисловістю і транспортом, стає і сільське господарство.

Саме тому для формування екологічної безпеки як країни в цілому, так і окремого регіону надзвичайно важливе значення мають фінансові показники забезпечення екологічної безпеки, які є однією з причин поточного екологічного стану території й зумовлюють можли-

вості досягнення його екологічних цілей на перспективу. Не останню роль у цьому відіграють підприємства аграрного сектора.

Інвестиції є найважливішим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень в охороні довкілля, поліпшення якісних показників діяльності на макро- і мікрорівнях. Чим масштабніші обсяги і вища ефективність інвестицій, тим швидше відбувається відтворювальний процес, здійснюються позитивні перетворення. Зміни в загальному процесі інвестування відображаються і на природоохоронній діяльності. Значне зменшення обсягів природоохоронної діяльності та її інвестування може становити загрозу ресурсоекологічній безпеці подальшого розвитку аграрного сектора [3].

Проблемам навколишнього природного середовища та питанням екологічнобезпечного виробництва сільськогосподарських підприємств, а також проблемам залучення інвестицій присвячені наукові дослідження багатьох вчених: С.М. Романко, І.К. Бистряков, П.Т. Саблук, І.О. Бланк, А.М. Борщ, В.Г. Потапенко, А.Г. Мельник, В.Я. Шевчук, М.І. Кісіль, В.М. Трегобчук, Б.М. Данилишин та ін.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Недостатній рівень дослідження процесу інвестування природоохоронної діяльності саме в аграрній сфері в умовах соціально-еко-

номічних перетворень в Україні, необхідність його наукового обґрунтування зумовили мету і зміст дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ

Природоохоронна діяльність, спрямована на вирішення такої соціально-економічної задачі, як охорона навколишнього середовища, є невід'ємною, але відокремленою складовою частиною господарської діяльності сільськогосподарського підприємства в країні.

Як і будь-яка господарська діяльність сільськогосподарського підприємства, вона вимагає залучення трудових, матеріально-технічних і фінансових ресурсів, що зумовлює необхідність планування, нормування, обліку і контролю коштів, що спрямовуються у природоохоронну сферу діяльності сільськогосподарського підприємства, і результатів, які досягаються за рахунок витрачання цих коштів.

Конкретними формами природоохоронної діяльності сільськогосподарського підприємства є поточна природоохоронна діяльність і природоохоронні заходи.

Поточна природоохоронна діяльність — безперервно здійснювана діяльність, спрямована на досягнення стабільності (запобігання погіршення) або поліпшення стану навколишнього середовища.

Поточна природоохоронна діяльність сільськогосподарського підприємства пов'язана в основному з експлуатацією фондів природоохоронного призначення, а в деяких випадках — із залученням основних виробничих фондів, що безпосередньо використовуються для здійснення природоохоронної діяльності. Поточна діяльність не пов'язана зі створенням основних фондів.

Природоохоронні заходи — це природоохоронна діяльність сільськогосподарського підприємства, спрямована на суттєве поліпшення стану навколишнього природного середовища або на створення умов для її поліпшення. Результатом природоохоронного заходу може бути створення основних фондів природоохоронного призначення для підприємства або безпосередній вплив на стан навколишнього середовища.

Проведення природоохоронних заходів у сільському господарстві, як і в інших галузях народного господарства, вимагає значних вкладень. Зараз потреба в інвестиціях значною мірою перевищує можливості державного бюджету і витрачати їх слід таким чином, щоб одержати максимально можливу віддачу, дати найбільший економічний ефект.

Інвестування природоохоронної діяльності сільськогосподарських підприємств може здійснюватися як:

- капітальні витрати, що, як правило, мають періодичний характер та пов'язані переважно з придбанням, монтажем та обслуговуванням очисного устаткування (в тому числі капітальний ремонт);

- одноразові нерегулярні витрати, які пов'язані з модернізацією, перепрофілюванням виробництва (переходом до більш екологічно чистих та менш ресурсоемних способів виробництва та типів продукції) та ін. [4].

На даний час основними напрямками природоохоронних заходів сільськогосподарських підприємств повинні бути:

- реконструкція виробничо-технічної бази сільськогосподарських підприємств, перехід на безвідходні та маловідходні технології, утилізація відходів виробництва;

- будівництво очисних споруд;

- рекультивация порушених земель сільськогосподарського призначення;

- організація фінансового забезпечення природоохоронної діяльності підприємства.

Перебудова виробничо-технічної бази сільськогосподарських підприємств, активізація процесів заміни фізично зношеної та морально застарілої техніки дадуть змогу значно збільшити обсяги та ефективність виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції, підвищити її конкурентоспроможність та розширити експортний потенціал.

Саме тому формування та реалізація правильної інвестиційної політики на макро- і мікрорівнях має велике значення.

В Україні домінує державна система управління в галузі раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища. Більшість повноважень та функцій з регулювання та впровадження екологічної інвестиційної політики належить державному апарату на різних рівнях управління [4].

Сучасна державна система управління природоохоронною діяльністю є занадто централізованою та з елементами відомчості. Це веде до зниження ефективності управління на регіональному рівні, зокрема щодо напрямів планування та використання інвестицій природоохоронного призначення, а також не дає можливості повністю враховувати територіальні інтереси в створенні екологічно безпечного довкілля.

У другому випадку управління екологічною інвестиційною політикою здійснюється керівництвом сільськогосподарського підприємства

виходячи з власних уподобань, рівня кваліфікації і природоохоронних питань, фінансових можливостей та уявлень щодо першочерговості, економічної доцільності та окупності впроваджуваних екологічних заходів. Здебільшого, головною рушійною силою виступає необхідність дотримуватися затверджених лімітів споживання природних ресурсів, відведення забруднюючих речовин та утворення відходів відповідно до чинного природоохоронного законодавства країни [4].

Для підвищення інвестиційної привабливості природоохоронної діяльності сільськогосподарських підприємств можна виділити такі наступні напрями [1]:

— надання пільг в оподаткуванні сільськогосподарським підприємствам у разі реалізації ними заходів з раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища: переходу на мало-відходні й безвідходні ресурсо- і енергозберігаючі технології, впровадження очисного обладнання і устаткування для утилізації забруднюючих речовин і переробки відходів, а також приладів контролю за станом навколишнього природного середовища та джерелами викидів і скидів забруднюючих речовин;

— надання на пільгових умовах короткострокових і довгострокових позичок для реалізації заходів із забезпечення раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища;

— установа підвищених норм амортизації основних виробничих природоохоронних фондів сільськогосподарських підприємств;

— надання суттєвих пільг сільськогосподарським підприємствам, які за рахунок свого прибутку здійснюють капітальні вкладення на природоохоронні заходи;

— передача частини коштів позабюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища на договірних умовах сільськогосподарським підприємствам на здійснення заходів для гарантованого зниження викидів і скидів забруднюючих речовин, зменшення шкідливих фізичних, хімічних та біологічних впливів на стан навколишнього природного середовища, розвитку екологічно безпечних сільськогосподарських технологій та виробництв.

Нераціональне природокористування в агропромисловому виробництві значній мірою є наслідком екстенсивного характеру розвитку економіки, невідповідності між розміщенням природно-ресурсного та соціально-економічного потенціалу. Тому стає особливо актуальною необхідність оптимізації природокористу-

вання аграрного сектора економіки, оздоровлення його стану, обґрунтування основних напрямів, виявлення резервів та визначання шляхів підвищення ефективності використання природних ресурсів в країні [1].

Природоохоронні заходи на сільськогосподарському підприємстві повинні забезпечувати дотримання нормативних вимог до якості навколишнього середовища, що відповідає інтересам охорони здоров'я людей і охорони навколишнього природного середовища з урахуванням перспективних змін, зумовлених розвитком сільськогосподарського виробництва і демографічними зрушеннями; одержання максимального народногосподарського економічного ефекту від поліпшення стану навколишнього середовища, збереження і більш раціонального використання природних ресурсів.

ВИСНОВКИ

Отже, при здійсненні природоохоронної діяльності сільськогосподарськими підприємствами важливу роль відіграють інвестиції, спрямованні на впровадження сучасних екологічно безпечних виробництв, систем утилізації, реконструкцію сільськогосподарських та інших об'єктів, що завдають екологічної шкоди навколишньому середовищу. Природоохоронні інвестиційні проекти повинні бути економічно, фінансово й екологічно ефективними і здійснюватися з урахуванням впливу багатьох факторів.

Література:

1. Кондратюк О.В. Вдосконалення механізму фінансування природоохоронної діяльності на підприємстві / О.В. Кондратюк [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.univerua.rv.ua/VNS1/Kondratuk_O.V.pdf
 2. Монастирська Е. Аналіз організаційно-методологічного забезпечення інвестування у реалізацію природоохоронних заходів суб'єкта господарювання / Е. Монастирська // Галицький економічний вісник. — 2011. — № 3(32). — С. 79—86.
 3. Паляничко Н.І. Інвестиції в аграрному секторі як складова забезпечення сталого сільськогосподарського землекористування / Н.І. Паляничко // Економіка природокористування і охорони довкілля. — 2008. — № 2. — С. 288—292.
 4. Сердюк О.В. Аналіз ефективності організації управління екологічною інвестиційною політикою в Україні / О.В. Сердюк, В.В. Стиров // Теоретичні та прикладні питання економіки. — 2010. — Випуск 21. — С. 287—296.
- Стаття надійшла до редакції 08.08.2012 р.*